

Nr 178.

Godkänd av första kammaren den 16 maj 1929.

Godkänd av andra kammaren den 16 maj 1929.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av väckta motioner om ytterligare statsbidrag till väghållningsdistrikt, särskilt betungade av anläggningar, utförda under kristiden.

(Statsutskottets utlåtande nr 87.)

Till Konungen.

I två inom riksdagen väckta, likalydande motioner (I: 126 och II: 231) har hemställts, att riksdagen måtte besluta *dels* att i tilläggsbidrag till företag, som utfördes under kristiden, bevilja ett belopp av 700,000 kronor till fördelning efter samma grunder, som bestämdes av 1918 års riksdag, *dels ock* att hos Eders Kungl. Maj:t begära en fullständig utredning om den hittills verkställda fördelningen samt om behovet av ytterligare tilläggsanslag för samma ändamål.

I motionerna har anförts bland annat följande:

»För att i någon mån minska de ekonomiska bekymmer, i vilka ett stort antal vägdistrikt inom landet råkade genom att utföra dömda och kontrakterade vägbyggnader under den s. k. kristiden, då arbetskostnaderna stego på ett högst ödesdigert sätt, beviljade 1918 års riksdag ett tilläggsanslag om 5 miljoner kronor, som skulle få fördelas till vägföretagen efter vissa fastställda grunder, nämligen på den del, som översteg den beräknade kostnaden med mer än 10 procent. Till denna överskjutande del skulle statsmedel utgå motsvarande högst samma procentuella andel, som det ursprungliga tidigare statsbidraget till företaget bestämts.

Under de första åren beviljades tilläggsbidrag i allmänhet till det sålunda angivna maximum. Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i september 1921 meddelat, att kraven på anslaget visat sig så stora, att det år 1918 beviljade beloppet av 5,000,000 kronor icke komme att förslå och att styrelsen därför ämnade framdeles inkomma med begäran om ytterligare anslag för ändamålet, gjordes med anledning härav uti statsverkspropositionen till 1922 års riksdag det uttalandet, att det vore i hög grad tveksamt, huruvida ytterligare anslag finge påräknas, samt att fördelningen av dittills beviljade medel därför borde så anordnas, att vidare anslagskrav för ändamålet måtte kunna från styrelsens sida undvikas.

I följd av detta uttalande vidtog styrelsen från början av år 1922 en avsevärd minskning av tilläggsbidragens storlek, så att de därefter beviljades till i medeltal blott 43 % av det högsta enligt de fastställda grunderna medgivna beloppet, och under de påföljande två åren 1923 och 1924 förekom ingen till-

delning från anslaget. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansåg sig nämligen böra reservera de återstående medlen, uppgående till 1,000,000 kronor, till dess kraven på bidrag från alla härtill berättigade företag kunde överskådas.

Med föranledande av vid 1924 års riksdag avgivna motioner om beredande av ytterligare tilläggsbidrag av ifrågavarande slag, *förklarade riksdagen, att det visserligen syntes komma att visa sig erforderligt, att ytterligare medel bereddtes för ändamålet, men att det dock krävdes en tillförlitligare överblick över de totala anslagskraven* än som för det dåvarande vore möjligt, innan det syntes riksdagen möjligt att avgöra, under vilka former den tidigare beslutade avvecklingen av ifrågavarande ersättning för kristidens kostnader skulle kunna ske på ett rättvist sätt och utan alltför stora ökade utgifter för statsverket, och fann sig riksdagen med hänsyn härtill icke kunna då anvisa nytt anslag för ändamålet, utan anhöll allenast, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande de grunder, som hädanefter borde följas vid tilldelandet av bidrag från ifrågavarande anslag, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Den sålunda av riksdagen begärda utredningen verkställdes därefter av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som fann, att det maximala medelsbehovet för ändamålet, såväl ifråga om redan slutförda och av styrelsen godkända företag, vilka ännu ej beviljats tilläggsbidrag, som beträffande då icke avslutade företag, vilka ansågos kunna ifrågasättas till bidrags erhållande, uppginge till 5,363,000 kronor, om tilläggsbidrag skulle utgå till hela det belopp, som enligt gällande bestämmelser högst kan ifrågakomma.

Vid överlämnandet av sagda utredning hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarat sig anse det vara synnerligen önskvärt, att åtminstone den proportion å bidragen, som från början av år 1922 kunnat medgivas med i medeltal 43 %, även skulle kunna i medeltal bibehållas för de återstående företag, som kunde ifrågakomma till bidrag, och har med denna inskränkning i tilläggsbidragens storlek beräknat det utöver det redan tillgängliga beloppet av 1,000,000 kronor behövliga ytterligare 1,500,000 kronor samt hemställt, att för ändamålet måtte anvisas detta sistnämnda belopp. Därvid har styrelsen förutsatt och framhållit, att vid bifall till styrelsens framställning skulle bidragen utdelas med det av riksdagen förordade hänsynstagandet i de särskilda fallen till vederbörande distrikts ekonomiska ställning, så att endast de ekonomiskt hårdast betungade väghållningsdistrikten skulle kunna påräkna bidrag med det enligt gällande författning medgivna högsta beloppet.

1925 års riksdag beviljade emellertid icke den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen såsom ytterligare erforderliga ansedda summan 1,500,000 kronor utöver av 1918 års riksdag beviljade 5 miljoner kronor, utan har sedermera allenast anvisat återstoden 1 miljon kronor av det senare beloppet, så att för nästkommande budgetår icke finnas några medel tillgängliga för ovan angivna ändamål.»

Till en början anser sig riksdagen till frågans klarläggande böra erinra, att sedan 1918 års riksdag beviljat ett engångsanslag av 5,000,000 kronor för beredande av tilläggsbidrag på grund av prisstegringar under kristiden samt detta belopp sedermera i olika poster i sin helhet anvisats, 1925 års riksdag ytterligare för ändamålet ställt till förfogande 1,000,000 kronor. Detta skedde för att mildra den ojämnhet i tilldelningen av medel, som inträtt genom att under de första åren bidrag för merkostnadernas täckande i allmänhet beviljades med högsta medgivna belopp utan att hänsyn togs till vederbörande intressenters ekonomiska bärkraft.

Vid framläggandet av Eders Kungl. Maj:ts förslag till 1925 års riksdag om beviljande av ovannämnda ytterligare anslag å 1,000,000 kronor förutsatte departementschefen, att medel ej vidare skulle äskas för ändamålet. En vid 1925 års riksdag väckt motion om beloppets höjning till 1,500,000 kronor avslogs också av riksdagen.

Enligt vad från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppgivits, har man under de senaste åren vid tilläggsbidragens utanordnande sökt anpassa dessa efter företagarnas olika ekonomiska bärkraft. Ytterligare återstår dock ett 40-tal företag, som äro av beskaffenhet att kunna tilldelas tilläggsbidrag, men till vilka dylikt bidrag ännu ej utanordnats. Till fördelning mellan dessa företag finnes emellertid reserverat ett belopp av 330,400 kronor; enligt verkställda beräkningar skulle detta belopp förslå för en tilldelning åt ifrågavarande återstående företag med i genomsnitt något över 40 procent av maximitilläggsbidraget eller samma procentsats, varmed bidraget under senare åren i medeltal utgått.

Tvivelsutan har genom det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under de första åren tillämpade förfarings sättet att utan närmare prövning av vederbörande intressenters olika ekonomiska bärkraft tilldela högsta möjliga statsbidrag en del ekonomiskt svaga väghållningsdistrikt kommit i en ogynnsam ställning.

Att, på sätt motionärerna synas avse, ytterligare statsmedel skulle ställas till förfogande för beredande av tilläggsbidrag för samtliga ifrågavarande väganläggningar upp emot högsta medgivna belopp enligt de av riksdagen 1918 beslutade grunder, kan riksdagen ej finna tillrädligt. Men det synes vara förtjänt av övervägande, huruvida ej vissa synnerligen hårt betungade väghållningsdistrikt skäligen kunde komma i åtnjutande av något tilläggsbidrag utöver de belopp, som enligt ovan angivna beräkningsgrund av omkring 40 procent tillgodonjutits eller avses att tilldelas. Den närmare utredning, som erfordras för ställningstagande till spörsmålet om dylikt bistånd, lär ankomma på Eders Kungl. Maj:ts föranstaltande. I förevarande ordning har riksdagen funnit sig ej kunna tillmötesgå motionerna i vidare mån än att riksdagen anser sig böra hemställa om utredning i det angivna avseendet.

Riksdagen får alltså, i anledning av förevarande motioner (I: 126 och II: 231), hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån ytterligare statsbidrag må ifrågakomma för väghållningsdistrikt, som äro särskilt hårt betungade till följd av anläggningar, utförda under kristiden.

Stockholm den 16 maj 1929.

Med undersätlig vördnad.
